ЈАВНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА

Компаративна презентација

ФРАНЦИЈА (прв дел), ВЕЛИКА БРИТАНИЈА и АВСТРИЈА

Министерство за Економија, 16 октомври 2003

Norbert Wimmer, Alexandre Cordahi
Милан Недков, Гоце Адамчески
Проект на ЕУ за изработка на трговски закони, раководен од ЕАР

Преглед

Франција и Велика Британија

1. Историјат и дефиниции
2. ЈП во конкурентните и монополските пазари: обем и прашања
3. Реформа и приватизација на ЈП
4. Потреби

Австрија

Дискусија: можни искуства

1. Историјат и дефиниции

Со војни или договори, главните индустрии беа непрофитабилни или пренасочувани (рудниците во Алзас) и имаа потреба од значајни инвестиции и реорганизација.

Во периодот помеѓу 1945 и 1951 Работничката партија (и Уставот на Франција од 1946) спроведоа програма за национализација на "основните индустрии" (горива и енергија, транспорт и челик). Со исклучок на Банката на Англија (Bank of England), беше невозможно да се национализира земјиштето и банкарството (како што беше направено во Франција со Crédit Lyonnais).

Пред 1979:

- Уделот на национализираните индустрии во бруто домашниот производ (БДП) на Велика Британија: 10 % (и во 1981 во Франција)
- Заеми од национализираните индустрии, вклучени во јавниот сектор за утврдување услови за заеми.

Цели

- унапредување и контрола на развојот на одредени претпријатија со цел да се постигнат социјалните и националните цели (заштита против невработеност);
- елиминирање на стратешките недостатоци и гарантирање дека набавките биле насочени кон приоритетни активности;
- гарантирање дека претпријатијата не го злоупотребиле нивниот природен монопол (инфраструктура за индустриите за вода и гас, емитери за радиодифузни активности...);
- гарантирање севкупна достапност на јавните услуги каде пазарните сили, без интервенции ќе диктираат поселективни услуги.

Францускиот јавен сектор

1. Администрација (поранешно ПТТ од 1990)
2. Локална самоуправа и општини
3. Јавен сектор за здравство
4. Национални или локални јавни претпријатија
5. Јавни претпријатија (sem, sn, régie n)

Комерцијален јавен сектор (различни правни форми):

- Индисутриски и комерцијални јавни претпријатија (ПТТ по 1990)
- Комерцијални (трговски) друштва: Air France
- Други

Дефиниции
од законодавството на ЕУ

Член 295 ЕС- Член 86 ЕС, Директиви (25-06-1980, 26-07-2000)

- *Јавни претпријатија*
- *Приватни претпријатија со ексклузивни (концесии) или специјални (“овластувања”) права.*
- *Претпријатие (Sacchi 1974): било кој субјект кој врши економска дејност заради профит*
- *Јавни органи*
- *Договорни органи (услуги, набавки и директиви за јавни работи, директиви за дејности од јавен интерес)*

Прашање: правилата за јавни набавки во директивите и Спогодбата за владини набавки, конкуренција и државна помош (Член 81 до 89) и монополи (Член 31), услуги од општ економски интерес (Член 16 од *SGEI*, Член 86), Барселона 2002, Устав Член *III-6: вредност и цели, Зелена книга 15-09-2003*

Јавни претпријатија

Секое претпријатие преку кое *јавните власти* можат директно или индиректно да вршат *доминантно влијание* врз основа на*

- нивниот удел во нив,
- нивниот финансиски влог во претпријатието, или;
- соодветните правила на регулирање

* Мнозинскиот капитал (доволен за државниот совет), бројот на гласови или можност за назначување на повеќе од 1/2 од членовите на административниот, управниот или надзорниот орган.

Јавни овластувања, договорни овластувања

Државата, регионални или локални органи и тела регулирани со јавно право, асоцијации основани од еден или повеќе такви органи или тела уредени со јавно право.

Уредени со јавно право: основани со специфична цел заради задоволување на потребите на опстиот интерес, не поседуваат индустриски или комерцијален карактер, поседуваат правен субјективитет и финансирани, главно од тела регулирани со јавно право или тела кои имаат *а.м.ор с.* одбор именуван *од б.ḡ.п̄.л.*

ЈП во монополските пазари

- Гас: доставуван од страна на една јавна корпорација, Британската корпорација за гас (British Gas Corporation): 101,800 луѓе, индустрија за нуклеарно гориво;

- Електрична енергија: Централниот борд за електрична енергија (CEGB), произведе и пренесе електричната енергија според побарувањата на систем за јавни набавки преку сопствената мрежа на 80 постојки за нуклеарни и фосилни горива. Дванаесет области Twelve area boards were charged with purchasing electricity from the CEGB and distributing and selling it to customers within their areas. An Electricity Council had a coordinating role, provided some common services and had certain statutory functions: 82,300 people; (EDF)

- **Water:** provided by ten water and sewerage authorities (and 29 privately owned water companies in England and Wales): collect and treat water, provide domestic and industrial water supplies and collect, treat and dispose of sewage: 45,900 people.

На Монополските пазари

- Телекомуникации:Британски Телекомуникации (БТ: телефонија за локални, национални и мегународни повици и обезбедување на мрезни услуги со дополнителна вредност: 233,400 вработени. (France Telecom)
- Аеродромски услуги: Британски Аеродроми (БАА).
- Железници: услугите се обезбедени од монополската компанија, Британски железници. Вработени повеќе од 130,000 лица. (SNCF)
- Лондонски подземен транспортен систем.
- Постенски услуги: Поста.

Прашања

- Јавните комунални дејности функционираат во јавниот сектор како монополи, правно заститени од било каква конкуренција;

- Не постои поделба на улогата на операционален учесник “shareholder” од онаа на главен регулатор спроведена со спонзорирање на владините сектори;

- Политицко-именувани управни одбори.

Во 1977 беше спроведена првата ‘приватизација’ од страна на Лабуристицката Влада преку продазба на 15 % од Британскиот Петролеум (БП). Во 1981 Французите го ставија национализиран банкарксиот сектор, и покрај Нора извештајот (1967).

III- Реформи на ЛП III-

Според новата Влада на ВБ (на власт од 1979 до Април 1997), од национализираните индустрии се оцекувасе:

- стремез за намалување на обемот на јавниот сектор;
- зголемување на нивната ефикасност и минимизирање на товарот кој го наметнуваат на даноцните обврзници;
- функционирање на нацин кој не претставува нелојална конкуренција на јавниот сектор.

Услови

Зголемена контрола на јавните трошоци и повисоки економски цели:

- Стратески цели и корпоративни планови,
- Ограничувања за надворесно финансирање и финансиски цели и ограничувања,
- Цели на функционирање и враќање на инвестиции,
- Цени.

Ограничувања: Концесии, BOTs

: На некои пазари, директната конкуренција може да не биде реална, но може да постојат можности за воведување на конкуренција за правото на снабдување на пазарот преку концесии или конкурентно тендерирање на франшизи или договори за давање на услуги. Кога франшизата, договорот или лиценцата за јавно снабдување ќе биде доделена, не постои понатамошна конкуренција на пазарот се додека не постои потреба од нивно обновување

Контрола

- Како долгорочна цел за заштита на индустријата од прерано превземање, британската влада често задржуваше специјална (златна) акција (акции) (во британскиот телеком без право на глас). Оваа акција содржеше заштитни мерки кои и овозможуваа на владата да:
  - именува директори во одборот
  - ги ограничи акциите што ги поседува секое лице на помалку од 15 проценти од акциите со право на глас на друштвото.
- Специјалните акции (во компаниите за вода и електрична енергија) беа откупени околу пет години по приватизацијата.

Ризик од злоупотреба

- Бидејќи е неекономично да се дуплираат мрежите за снабдување (водоводни цевки, гасоводи, итн.) некои од приватизираните претпријатија првично го задржаа нивниот монополски статус, а некои други продолжуваат да работат на монополистички пазари, барем што се однесува на дел од нивните активности (оние индустрии кои имаат разни елементи на природен монопол).
- Меѓутоа, ако една монополска компанија која поседува дел од оваа инфраструктура има за цел да го максимизира профитот тогаш резултатот ќе биде цена за потрошувачите која е повисока отколку кога компанијата била во јавна сопственост или работела под условите за конкуренција
- Заради тоа се изработуваат прописи и се воспоставуваат регулатори за да се намали овој аспект на монополско однесување и да се заштити потрошувачот.

Техники

- Големи продажби на акции: продавање на владините акции во јавни претпријатија со меѓународни и јавни понуди преку котирање на британската берза
- Трговска продажба: пренесување преку приватна продажба
- Откуп од страна на управителите
- Вработени (планови или ваучери за бесплатни или бонус акции)

Регулаторна контрола

- Универзална обврска за услугите, обврска за нивно давање,
- Давање на посебни услуги (за стари и хендикепирани лица)
- Квалитет на услугите и континуитет во давањето услуги,
- Еколошка контрола во која се вклучени регулаторни органи кои припаѓаат на конкретна индустрија или се генерички (индустрија за водоснабдување)
- Општа политика за конкуренција (но, конкуренцијата е воведена во различен степен во различни сегменти на пазарот)

Лекција: вообичаен вариетет во ситуациите

Délégations de service public

(FR)

=

Private Public Partnership

(UK)

Activité de mission publique

/

Entreprise &/ou financement privé